

Till
Näringsdepartementet
Enheten för fiske, jakt och rennärning

Synpunkter angående översyn av rennäringslagstiftningen

Den 7 oktober 2020 deltog representanter för Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, och lokalföreningen Svenska Kväner-Lantalaiset, SK-LT, på sakråd gällande översyn av rennäringslagstiftningen. Organisationerna företräder den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset. Nedan framgår de skriftliga synpunkter och reflektioner som båda organisationerna, STR-T och SK-LT, vill lyfta fram inför framtagande av utredningsdirektiv i frågan.

Gällande utredningsdirektiv

STR-T och SK-LT stödjer en översyn av rennäringslagstiftningen och det är mycket viktigt att en helhetssyn tillämpas. STR-T och SK-LT kräver att regeringen vid översynen tar hänsyn till den starka hävd tornedalingar, kväner och lantalaiset har genom sin sedvanerätt och urminnes hävd som ett av urfolken i området.

Andra ursprungliga minoriteters rättigheter och hänsyn till andra näringar

Tornedalingar, kväner och lantalaiset hade renar innan staten tog ifrån oss de rättigheterna. Detta faktum har svenska staten under många år systematiskt kringgått och mörklagt. STR-T och SK-LT anser det viktigt att framtida reglering av rennärningen inte grundar sig på etnicitet. Rennäringslagen bottenar i ett rasbiologiskt, rasistiskt tänkande som det är dags att lämna. När lagen kom till ställdes tornedalingar, kväner och lantalaisets renskötsel som bedrivits sedan urminnes tider åt sidan. De bofasta fick på sin höjd bli så kallade skötesrenägare. Så började utrotningen av vår husbehovsrenskötsel.

STR-T och SK-LT uppmanar regeringen att tänka nytt, stort och fritt och att inte sätta de demokratiska reglerna och rättigheterna samt principen om människors lika värde ur spel. Det krävs en bred politisk lösning för ett nytt århundrade med fokus på samexistens och respekt. Alla människor ska vara lika mycket värda och rättigheter bör inte ha sin grund i etnicitet. I stället för en rennäringslagstiftning bör fokus vara på en lagstiftning gällande fjällnäring. Då det är omöjligt att säga vilka individer som har större rätt till renskötsel bör inte näringen grunda sig på etnicitet utan i stället vara öppen för alla. I Artikel 23:1 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna står det: *"Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet."* Dessutom grundar sig renskötseln till synes på etnicitet, då det i dag är en godtycklig bedömning där en person som exempelvis gifter in sig i en samisk släkt och antas som medlem i en sameby därefter oavsett etnicitet kan syssla med renskötsel, medan tornedalingar, kväner och lantalaiset med rötter långt tillbaka i tiden i området inte får det. Lagstiftningen bör även underlätta för andra historiska näringar, såsom fjällnära jordbruk, skogsbruk och djurhållning, exempelvis hållning av kor, får och getter. Många av de

medlemmar och grupper STR-T och SK-LT företrädare är renskötande renägare eller skötesrenägare utan samiskt ursprung. I denna process kommer vi att bevaka deras rättigheter och möjligheter att bedriva och utveckla sin verksamhet.

Hänsyn till faktiska historiska förhållanden

Okunskapen om tornedalingar, kväner och lantalaiset är skrämmande stor, inte bara hos allmänheten utan även i Regeringskansliet. STR-T och SK-LT varnar för att fatta beslut utan ett ordentligt underlag. För att få klarhet i de historiska förhållandena i våra trakter, det vill säga området för norra Sverige, krävs en opartisk grundlig historisk utredning. Tornedalingar, kväner och lantalaiset har funnits här i tusentals år men vi syns aldrig i berättelsen om det nordliga rummet. Sverige och Finland var ett och samma land i ungefär 600 år. Vid utredningen av frågan är det därför viktigt att även inhämta kunskap från finska källor där mycket skrivits i frågan. Det kan även finnas uppgifter som bör inhämtas från vår sannings- och försoningskommission, beroende på hur långt arbetet i kommissionen kommit. Den senaste DNA-forskningen visar att samerna kanske inte har den långa historiska närvaro i Sverige, Norge och Finland som man hittills trott: *"...reveal that the North-Saamis, contrary to common popular beliefs, did not arrive all cut-and-dried from somewhere far away. This also implies that there exists no "special Saami DNA" to be found anywhere. Instead, the DNA-data show that all the first North-Saami babies were born at the coast of Finnmark, Norway about 2000 years ago. All with indigenous Scandinavian Stone-Age mothers and all with North-Siberian indigenous ancestors as their fathers. These hybrid babies were the first generation of what later would be known as the vibrant Coastal-Saamis described in the Viking Sagas. Instead of being one of the indigenous peoples of Europe, the DNA-data show that the North-Saamis constitute one of the youngest mixed populations in all of Europe."* (Professor emeritus Arnljot Elgsaeter, The genetic origin of the North-Saamis).

Ovannämnda historiska utredning är både central för en större översyn av rennäringslagstiftningen och frågor kopplade till denna, men även central i det som från Regeringskansliets håll benämns som ett omedelbart behov av att ta hand om konsekvenserna från Girjasdomen. Beslut kan inte fortsätta fattas utifrån en ensidig bild av historien. De historiska förhållandena måste i stället beaktas ur ett helhetsperspektiv där tornedalingar, kväner och lantalaisets kultur i form av användning av mark och vatten, traditionella kunskaper, jakt och fiske, m.m. synliggörs och tillgodoses. Det är av stor vikt att en politisk lösning för att hantera domslutet även innefattar rättigheterna för andra ursprungliga minoriteter som har sedvanerätt och urminnes hävd i aktuella områden. Det är både absurt och rasistiskt, och därtill historiskt felaktigt, att en näring ska vara förbehållen en grupp människor med ett visst ursprung. Observera att det alltså är vinstdrivande företag som på detta sätt får diktera livsvillkoren för alla andra i detta enorma område. Enbart i Norrbottens län bor det ca 250 000 människor. Pendeln har slagit i botten till förmån för en minoritet. Nu är det dags att återställa balansen. Det är dags för regeringen att pröva frågan om fler urfolk i Sverige.

Tornedalingar, kväner och lantalaiset har stillatigande åsett hur våra rättigheter undan för undan tagits ifrån oss. Nu krävs en förändring. Risken för enorma konflikter är stor om regeringen fortsätter att bortse från historien och ensidigt stödja endast en minoritet på bekostnad av övriga. Tornedalingar, kväner, lantalaiset och samer har funnits här sida vid sida i tusentals år tills staten blandade sig i. Staten måste sluta ställa grupper mot varandra. De pågående konflikterna är endast en parentes i vår gemensamma historia. Det är i stället dags för ett enande igen. Vi vill leva sida vid sida med samerna som vi gjort i historisk tid.

Äganderätten och andra parter

Utöver ovanstående ser STR-T och SK-LT det som viktigt att andra parter ges ett större inflytande och rätt till ersättning, exempelvis att bya- och sockenallmänningar får ett inflytande när deras marker nyttjas av rennäringsen samt att markägare framledes ersätts för rennäringsens intrång. Kommuner och länsstyrelser bör ha årliga dialoger med bya- och sockenallmänningar samt enskilda markägare för att bland annat dryfta rennäringsens påverkan. I dagsläget har exempelvis Länsstyrelsen i Norrbottens län inte samrådsmöte med markägare trots att man upplåter annans egendom till rennäringsens förfogande. Länsstyrelsens upplåtande strider i andemeningen mot Högsta domstolens dom i Girjasmålet. Legitimiteten i agerandet hos Länsstyrelsen i Norrbottens län och svenska staten med dess myndigheter är kraftigt ifrågasatt sedan lång tid tillbaka. Med nuvarande myndighetsutövning är ilskan och besvikelsen omfattande bland oss.

Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter Strasbourg 1995

Vi hänvisar också till folkrätten och ramkonventionen där det bland annat står: *"...som anser att ett demokratiskt och i sann mening demokratiskt samhälle inte endast bör respektera den etniska, kulturella och språkliga identiteten för varje person som tillhör en nationell minoritet utan även skapa lämpliga förutsättningar för att göra det möjligt att uttrycka, bevara och utveckla denna identitet."*

Gällande utformning av utredningen

Gällande utredningens utformning vill STR-T och SK-LT se en tvärpolitisk utredning med representation från samtliga riksdagspartier och berörda parter. Tornedalingar, kväner och lantalaiset bör som berörd part vara representerade i utredningen.

STR-T och SK-LT vill genom denna skrivelse framföra organisationernas intresse av att delta i utredningen som aktiva parter. Detta gäller båda våra organisationer; Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset och Svenska Kväner-Lantalaiset. Vi kräver att få vara med hela vägen i utredningen med reell möjlighet att påverka arbetet, från det att direktiven skrivs, genom hela processen och självklart som remissinstanser i frågan. Det är mycket viktigt med en tydlig och transparent process gentemot samtliga berörda parter.

Pajala/Kiruna 2020-10-25

Kerstin Salomonsson
Ordförande
Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset

Göran Johansson
Ordförande
Svenska Kväner-Lantalaiset

